

S O K F É L E.

14. Szám. Béts. Februárius 15-dikén. 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

F e b r u á r i u s.

13. Febr. — 1141. † Vak Béla. — 1814. A' Frantziák elhagyják dél után Chateau-Thierryt, hogy Marmontal egyesüljenek, ki Blücher ellen segédet kér. Éjfélkor Napoleon követi őket; — Schwarzenberg előbbre nyomúl Paris felé. Előör-tapatjait teszik a' Bajorok Wrede alatt, 's az Oroszok Wittgenstein alatt.

14. Febr. — 1243. Angliában III Henrik alatt oly nagy földindulás volt, hogy a' tengeren három hónapig sem dagadás sem apadás jele nem látszatott. (?) — 1814. Ütközet Vauchampsnál. Marmont ki Blücher előtt szüntelen szalad, hirtelen megfordúl 's Vauchamps téerein megáll tsata rendben. Hátúlról is megtámadják a' Poroszokat a' Frantziák, kik Chateau Thierryből jönnek. Blücher vitézül hartzolva hátrál, 's többször kéntelen ön védelmére kardot rántani. — 1828. Görög Országban egy Nemzeti Bank alapúl.

15. Febr. — 1763. Béke Huberstburgon, 's így vége a' legvéresb hétévű háborúnak, mely Európának több mint egy milliom erős férjfiakba került. — 1814. Az alatt míg Marmont Blüchert üzi, Napoleon Meaux felé siet, hogy innét a' Seine völgyébe nyomúljon. — De Schwarzenberg megveszi Montereau hídját, 's Nangis felé siet, míg Bianchi Fontainebleaunak veszi útját.

Egy két szó a' Hazában lábra kapni indúlt Pesti Ló futtatások vagy úgy nevezett versenyzések felett!

Nem régiben kijött Magyar Újságaink több Darabjai azon sűrű értekezésekkel és jelentésekkel lévén meg rakva, hogy Pest városa határában a' Ló futtatásban való versenyzés ezen esztendőben is, mint tavaly a' feltett több rendbeli jutalmaknál fogva, száma nélkül való nézők 's nép gyülekezete előtt nagy fényességgel tartatván; az ebből vett tapasztalás nyilván

Toldalék a' M. Kurírhoz.

mutatja, hogy a' lófuttatás virágzásba való jövele által, — a' mint kitétetik, — a' Nemzeti Lélek is indul felemelkedni; minekutánna a' Lovak nemesebbitésében 's ebből származandó vetekedési tűzben előre haladnak az emberek: Nem lehet, hogy a' midőn némelyeknek az elragadtatásig ebben való kedve telése mellett, az egész Haza közönsége is, azt hallgatással láttatik igazolni, én legalább különböző magános vélekedésemet e' részben ki ne nyilatkoztassam 's észre vételeimet erre meg ne tegyem.

Minden, még a' legtsekélyebb dolog is a' világon méltó a' figyelemre; 's valaki a' kitsínységet, tsak azért, mert *kitsínység* figyelmére nem tartja méltónak: nyilván elárúlja, hogy *érett és valódi gondolkozással* nem bír, itélettétele gyenge. De ellenben az is igaz, hogy szinte úgy hiba az az emberekben, ha a' tsekélységekben kelleltinél nagyobb tsinálnak, és a' kis dolgot eleibe teszik a' nagyobbnak; a' kevésbé szükségest, az igen szükségesnek, vagy a' szükségest, az elkerülhetetlennek.

Valóban ditsőségére szolgál ezen időben a' Magyar Hazának, hogy a' Lovak' Culturája ébresztésére támadtak olly Hazafiak, a' kik ezt a' köz óltárra letett Jutalmak által nem tsak elkezdni, de hathatósan elősegíteni is törekednek, de engedjék meg a' tisztelt Hazafiak azt az egy kérdést, valyon nintsen e' a' Magyar Hazában ennél sokkal szükségesebb tenni való dolog?

Tekintsetek tsak széllyel Hazánkknak a' tökéletesítésekre fel gyúlt jó fiai mennyire hátra vagyunk még számtalan sok elsőbbségű dolgokban, különösen pedig abban, a' mi az emberi nemzetre nézve legszükségesebb a' *nevelési dolgok* tökéletességre vitelében. És ennek ébresztésére sem *Billikomokat*, sem *arany pénzbeli jutalmakat* nem teszték fel.

Valóban fájdalommal kell, a' mai pallérozott világnak nem nagy ditséretére — meg vallani azt, hogy barmaink betsesebbek gyermekeinknél, 's nagyobb gondosságot fordítunk arra, mint nemesíttessenek a' *gyapjút hozó állatok*, szaporíttassanak a' *szarvas marhák*, és neveltessenek a' *jó futó Lovak*? mint arra, hogy gyermekeink *az oskolai mártýrság alatt sok századok óta nyögve*, már egyszer neveltetnének úgy; a' mint az emberek rendeltetése hozná magával; tisztíttatnának meg az oskolák az haszontalan Slendriánoktól, csak időt tolvajló dolgok tanulásától, a' Deák Grammatizálás sikeretlen és hosszú nótájú jármaitól, 's taníttatnának valódi módon, és könnyű methodusok elővétele mellett, mind a' falukon, mind a' városokon a' szükségesebb esméretek, a' haszontalan speculációk helyett; az egy születetten 's Deákon kívül, 's talán helyette is, *más több nyelvek inkább*, mint némely soha haszna nem vehető dolgok. De mindenek felett a' *jó Tanítósk seminariuma* vétetnék már valahára intézet alá, hogy a' jó nevelési principiumokkal 's tökéletességekkel bíró igazán válogatott tulajdonságú Tanítók pótolnák ki azt, a' mit a' gyermekek, szüléi házoknál nem csak nem tanulhatnak mindég; sőt azzal ellenkezőt kell nekik látni és tapasztalni, a' *jó Karakterben való neveltetést* t. i.

Ezt kellene, már az Oskolában kezdve, a' jó principiumoknak és Maximáknak, mint a' fej' minden haszontalan speculációji felett való essentiálításoknak tanítása által, örökösíteni, és úgy testvéresíteni a' lélek ki fejtödzéseivel, hogy végre ne is tudna mással lefeküdni, mással felkelni mással munkájához fogni az ember, mint azzal a' jó gondolattal, hogy *az erköltsi tökéletesség, redlítés, soliditás, és jó Karakter* egyedülvaló Brillíantjai az emberiségnek 's ezek azok

a' fő kintsek; a' mellyekre törekedni kell mindennek, hogy minden más tökéletességekre szert tehesen, 's az emberi lehető boldogságot, mind magára, mind az egészre nézve nevelhesse. *És, ebben van leg hátrább a' világ!*

Valóban, az ebben való elhagyatás, sorsa a' *férjfi gyermekek nevelésének* is. De mit mondjunk a' fájdalomnak miatta, ha meg gondoljuk, hogy a' *Leányok*, — kik Hazafiak Annyai lesznek egykor, — hogy mondom ezen Leányok nevelése, meg jobban el van mellőzve, 's majd csak hogy éppen semmi gond nints erre Hazánkban. Itt ott ugyan bitangolják némelly erre éppen alkalmatlan Mercenáriusok ezeknek Tanítóságát, 's Nevelőségét. De rend szerént miből áll ez? Felelet: a' tehetősebb sorsúakra nézve, némely magános nevelési intézetekben *systemás el rontásokból*, Drága pénzért való kártékonyságokból; vagy a' Házi nevelésekben, a' nem a' Nemzet Leányai Géniusokhoz termett *Gouvernántok* jármai alatt való elpallérozódásból, az az, *elfásodott*, 's minden *nyiltszívűségtől üres érzésből*, *beszédből*, és *tselekedetből*; *affectátiók*, *Capriciák*, 's *pallérozott ember szóllások*' gyakorlásai-ból: *Firnátz* - képpen pedig egy kis Frantzia, német, olasz, 's a' t. nyelv affectált tudásából, a' *magyar nyelv szégyenlése*, *praetensiók*, *mesterséges Complimentek* és *öltözés módja meg tanulásából* 's a' t. az alacsonyabb sorsúakra nézve pedig, a' városokon is, de kivált a' falusi oskolákban, énekelve való beszédre, kis kátéra, versezésre, declamátiókra, 's egyéb tzéleránytalan dolgokra való oktatásból; a' mellyel ezen Tanítók mint a' férjfi gyermekekéi is, az *Exámenek* alkalmatosságával a' *Schul parádét meg teszik*, 's azt gondolják, hogy tanítottak, neveltek. De az aszszonyi nemes érzésekre, a' jövőendő életben szükséges tulajdonságokra,

hívségre, szelídségre, engedelemességre, valódi és nem állortzás nyájasságra kedves természetességre állhatatosságra, Haza Leányiságra egy szóval aszszony tökéletességekre még tsak figyelmetessé sem tétéknek, — 's mennyi ezer hődagságtól 's fel számolhatatlan jótéteménytől van meg fosztatva a' világ ez által mind jelenvalóképpen mind jövendőre nézve.

Erre kellene mindenek felett fel ébredni kedves Hazafiak és Haza Leányai, ennek a' gyermek nevelési fő híjjánosságnak ki pótolására kellene elébb intézeteket 's azoknak virágoztatására Billicomokat és arany pénz jutalmakat fel tenni, az olyan Férjfiaknak, a' kik, a' nevelés reális és már egyszer ennyi ezer esztendőök múlva tzél erányos módjáról jó munkát irtnak és az olyan *Tanítóknak számára, a' kik mentül több nemes characterü gyermeket tudnak nevelni jövendőben a' Hazának Fiaivá, és hív polgárokká,* akkor mikor már azokat igaz emberekké is formálták.

Ezek után lehetne a' nemzet hőldogítására szolgáló sok más intézeteket is virágoztatni, 's azok között a' Ló tzélerányos Culturájára nézve a' Ló versenezést is próbálgatni, vagy e' helyett, mivel ez a' futtatás is nem tsak tsalóka jele az igaz Ló Culturának, hanem illetlen kinzása az állatnak — inkább a' *tereh el bírás, testállásbeli szépség és termetbeli megkülömböztetés* lenne a' jutalom tárgya.

Sokat lehetne még itt mondani, egyéb, nemzetünknel elharapódzott hibákról, 's azoknak javításáról is, mellyeknek a' Ló versenezést mindeniknek meg kellene előzni, de elég most kevés szókban a' közönség figyelmét tsak ezekre vonni.

Rövid szavaimat értítek mindnyájan a' kik akarjátok. — De ti hozzátok szóllok különösen Haza Nemes Leányi! Aszszonyi Egyesület, 's ezzel öszve köttetésben

lévők! vegyétek szivetekre a' ti nemetek nevelésének nagyon elhagyatott sorsát, mellyből nem evitzkélhete ki mai napig is, 's nem is fog mind addig mig hathatós eszközök elővétele által erre boldogító lépéseket nem teszték,

Költ a' Tisza Vidékén Jun. 25-dikén 1828.

Nemki Demit.

Egy Magyar Hazafi.

Ne bántsd a' Poétát!

Ibycus, Rhégiumi, alsó Olaszországból való, Anacreonnal egy idejű, híres Görög Lyricus Poéta: — egyszer Számószból — a' mint Schiller a' maga Balladéjában beszél, Korinthusban a' futtatási, és énekes játékokra utazván, egy, oda már közel lévő erdőben, kétgyilkostól megtámadtatik — velek öszvetsap — de lantra szokott ujjai, a' fegyverhez gyengék, 's szokatlanok lévén; tsak hirtelen eltsügged. — Segedelemért kiált de haszontalan. — — Hát, itt ez idegen földön, elhagyattatva, megsiratatlan kell e' — kiált fel — meghalnom! — tzudar gyilkosok keze által kell elvesznem itt — hol halálomért boszszút nem fog állani senki! — Így szoll — 's mélj sebet kapván — le rogyik. — Megzúdúl ekkor egy felkavarodott daru sereg feje felett. — Hallja, mert már nem lát, közel riasztó szavokat. — Ti halljátok meg, óh, a' híg levegőnek szárnyas lakosai — ha tsak ugyan nints más senki, — oda fent panaszaimat; ti legyetek meggyilkoltatásomnak tanúji 's boszszúállóji! — Így kiált, és — nintsen többé!

Öszvegyül a' Nép Korinthusban, — elkezdődnek a' játékok; — egyszer — *αὶ Ἰβήκε ἐκλιχοὶ πάνεσιν.* Né az Ibycus boszszúállóji! így kiált fel egy valaki, egy fent kavargó daru seregére mutatván. — Mindennek megüti fülét a' kedves nevezet, 's öszvefut a' szeretett Poéta

meggyilkoltatását már tudó 's fájlaló nép; kérdőre vonatik a' felkiáltó, hogy homályos értelmű szavait világosítsa; kisé az istentelen tselekedet, 's a' gyilkosok, mint érdemlették, meglakólnak.

Így kaparja ki még a' tyúk is a' poéta meggyilkoltatását! Így büntetődik meg az azon ejtett sérelem, méltatlanság még a' darvak által is. Ezért mondja Ausonius in Monosyllabis: „Ibycus ut perit vindex fuit altivolans grus.“ — De figyelmetességet érdemel, ezen szomorú történet, hogy ebben egy *poétát* támadnak meg a' rablók, 's miért? — bizonyosan, mivel abban az időben is jobban kaptak az ilyen tsavargók a' pénzen, mint a' lanton, vagy a' versen — a' pénzért. — Ímé egy új világosság! egy eddig homályban volt nevezetes dologban; t. i. ettől az időtől fogva van az Ibycus követői nagy részének, természeti idegensége a' pénz eránt, 's ezen idő öltá, a' poétai talentum sokaknál a' tulajdonképpen neveztetett *ταλαυτο*-nal ellenkező pólusú ajándék. — — Egyébaránt ad vocem *poésis* és *pólus*. — Egy német újabb Aestheticus a' poésist így határozza meg: „Die Poesie ist die Indifferenz des objectiven und subjectiven Pols.“ — Mivel lehetnek olyanok, kik a' poésis ezen meghatározását igazán nem értik, kiknek száma közzé tartozik a' közlő is: igen leköteleznék őket az, a' ki ezt, ezen lapokban igazán megmagyarázná, 's egész kiterjedésében kifejtené.

V. J.

F é l r e K é t s é g !

Minden felől villámlanak
Körültem a' Fellegek
'S a' vas Idő járma alatt
Elalélva pihegek. —

Elalélva óh Istenem!
 Mert hiszen a' goromba
 Irigységtől bús morgással
 Jön rám a' tüzes bomba
 Evezek kis tsónakomon
 Rév-partom felé; de nem —
 Nem lehet nagyon haladnom:
 Mert fúv a' szél ellenem.
 Törtetek szent hevüléssel
 A' fő tzelra; de lám a'
 Gyenge kórmányost gátolja,
 A' zúgó hab' hulláma. —
 De mit? Hát eltsüggedjek e'?
 'S itt e' zavaros tónak
 Örvényjében hagyalak e'
 Elmerülni kis tsónak?
 Nem! — nem tsüggedek el Egek!
 Mert még talán majd a' jó
 Végzés zephirjei által
 Partra ér e' kis hajó; —
 Félre kétség! — félre örvény! —
 Evedzöm a' mennybéli
 Gondviselésnek atyai
 Hív karja vezéreli
 Félre kétség! — 's ti virtusok
 Rhódusi szent fáklyátok
 Rontsolt tsónakom' elébe
 Jertek lobogtassátok!
 Félre irigyek! — félre ti
 Gyilk' villogtató kezek!
 A' virtus' Koloszsusához
 Nagy lélekkel evezek.

Varga István.
Páparól.

Rejtett szó.

Öt betű, véd az egész boszszús bajtársaid ellen
 Vágd el az elsőjét, így azzá lenni igyekszel:
 Három atólsóját nyájad közt bírva, kereshedd,
 Végy ebből viszázn kettőt, kútfő leszen olyan
 Mely nélkül nem vólt, nints, 's nem lész semmi

Valóság.
V. J.

Megfejtés a' 13. számban: Hóhér.